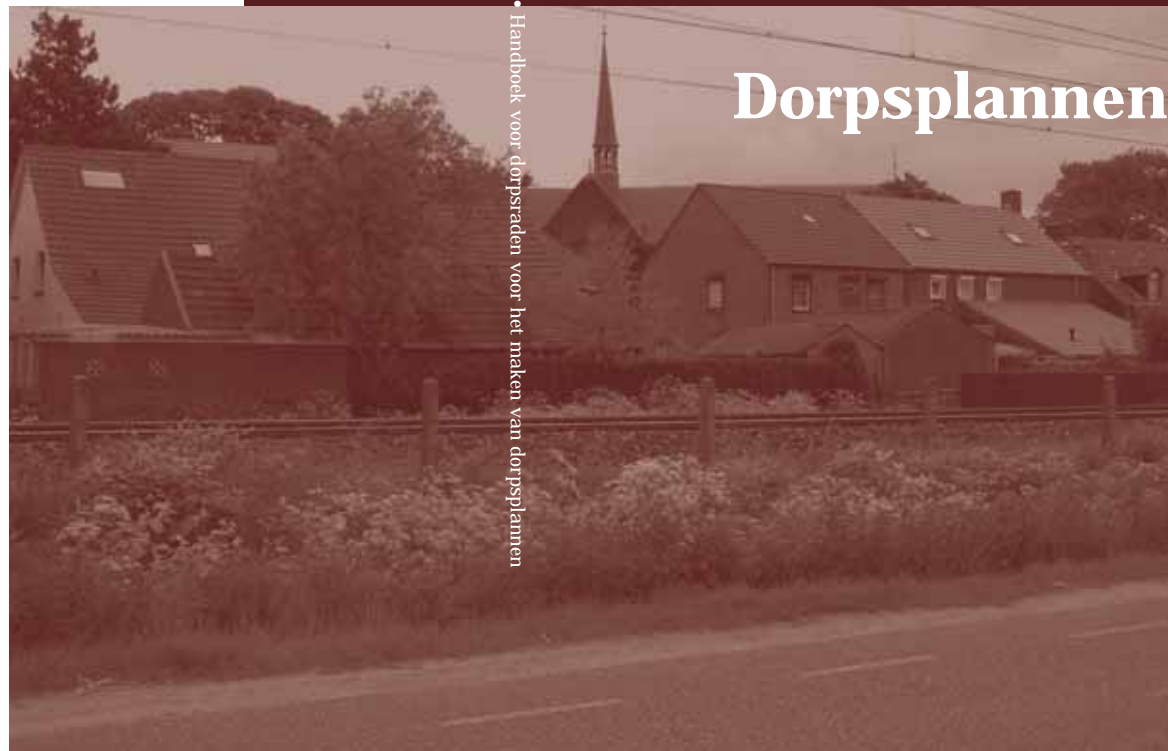

Dorpsplannen in Limburg

Handboek voor dorpsraden voor het maken van dorpsplannen

Handboek voor dorpsraden voor het maken van dorpsplannen

Dorpsplannen in Limburg

Vereniging
Kleine Kernen
Limburg

Bemmelstraat 2, 5961 HN Horst
telefoon: 077 - 397 85 03
fax: 077 - 397 85 05
e-mail: vkkl@synthese.nl
internet: www.vkkl.nl

Vereniging
Kleine Kernen
Limburg

	Voorwoord	1
	Inleiding	5
1	Wat is een dorpsplan?	11
	1.1 Dorpsvisie, dorpsplan en dorpsomgevingsplan	11
	1.2 Kenmerken van het dorpsplan	13
	1.3 Waarom een dorpsplan?	14
	1.4 Betrokkenheid van gemeente en provincie	16
2	Stappenplan voor een dorpsplan	21
	2.1 Stap 0: Wil het dorp een dorpsplan?	22
	2.2 Stap 1: Wat is het onderwerp?	25
	2.3 Stap 2: Communicatie, wie zijn erbij betrokken?	27
	2.4 Stap 3: Hoe krijg je informatie op tafel?	31
	2.5 Stap 4: Hoe maak je de juiste keuzes?	39
	2.6 Stap 5: Hoe wordt het document voor het dorpsplan opgesteld?	44
	2.7 Stap 6: Hoe wordt het dorpsplan gepresenteerd?	46
3	Van plan naar uitvoering	49
	3.1 Van dorpsplan naar projecten	49
	3.2 Hoe kom je tot een project?	53
	3.3 Interne organisatie	63
	3.4 Draagvlak	64
Σ	Bijlage	67
	Aandachtspunten voor samenwerking tussen dorpsraad en gemeente	67
	Geraadpleegde publicaties	72

Voorwoord

De leefbaarheid van een dorp wordt in de eerste plaats bepaald door de dorpsbewoners zelf, niet door de gemeente of andere instanties. Dorpsraden vervullen hierin een spilfunctie. Daarom zijn dorpsraden voortdurend op zoek naar mogelijkheden om bewoners te mobiliseren. Het dorpsplan is daarvoor een uitstekend middel.

Het belangrijkste doel van de Vereniging van Kleine Kernen Limburg (VKKL) is het ondersteunen van dorpsraden. Het stimuleren en helpen van dorpsraden bij het maken van dorpsplannen is een van de speerpunten van de VKKL.

Wat vinden we belangrijk in ons dorp? Waar willen we naar toe? En hoe komen we daar? Door een dorpsplan te maken worden die vragen beantwoord. De bewoners doen dat zelf! Het maken van een dorpsplan is voor de dorpsraad een krachtig instrument om het draagvlak in het dorp te vergroten. Bovendien wordt de

dorpsraad zo een sterke partner van de gemeente en andere organisaties die kunnen helpen om de leefbaarheid in het dorp te vergroten.

Dit handboek is gebaseerd op het werk dat de voorlopers onder de dorpsraden al hebben gedaan. Niet alleen in Limburg, maar ook in Groningen, Friesland en Gelderland hebben de dorpsraden dorpsvisies of dorpsplannen gemaakt. Al die ervaringen hebben we in dit handboek bij elkaar gebracht. Wij stellen het graag ter beschikking aan alle dorpsraden en andere organisaties die een dorpsvisie of dorpsplan willen maken. De vrijwilligers van de VKKL kunnen u bovendien ondersteunen bij het gebruik van het handboek.

Het bestuur dankt alle mensen die materiaal hebben aangeleverd en met name de samensteller van dit handboek, Sjaak Sluifers. Verder bedanken wij de Provincie Limburg, Leader+ en de Koninklijke Nederlandsche Heidemaatschappij, die deze publicatie mede mogelijk hebben gemaakt.

Het bestuur van de VKKL hoopt dat veel dorpsraden met het handboek aan de slag gaan. De VKKL staat klaar om u daarbij te helpen.

Ben van Essen
Voorzitter VKKL

Inleiding

De dorpswinkel en het postkantoor zijn allang verdwenen, de bus rijdt nog mondjesmaat en nu dreigt ook het dorpscafé te verdwijnen. De woningbouw stagneert, waardoor de peuterspeelzaal en de basisschool met opheffen worden bedreigd. Allemaal tekenen aan de wand dat er iets schort aan de leefbaarheid van het dorp.

Samenwerking tussen bewoners

Vaak zijn er wel mensen die zich organiseren in een dorpsraad die opkomt voor de algemene belangen van het dorp. In steeds meer Limburgse dorpen beseffen bewoners dat zij door zich te organiseren, het overheidsbeleid beter kunnen beïnvloeden, en dat ze door samenwerking meer van de grond krijgen. Aan de andere kant onderkennen steeds meer gemeenten en instanties het belang van het betrekken van bewoners bij het oplossen van vraagstukken die de kwaliteit van de leefomgeving betreffen. De leefbaarheid in dorpen en buurten wordt immers niet gemaakt achter een bureau op het gemeentehuis of provinciehuis.

Wanneer dorpsraden en andere organisaties in dit proces hun positie willen versterken, zullen ze moeten nadenken over de toekomst van het dorp. Het maken van een dorpsvisie en dorpsplan is daarin een belangrijke eerste stap. De VKKL wil dorpsraden daarbij adviseren en helpen.

Stappenplan

Dit handboek is door de VKKL samengesteld voor dorpsraden die een dorpsplan willen maken. Stap voor stap wordt aangegeven hoe zo'n plan kan worden opgesteld. Met een dorpsplan geeft het dorp aan welke ontwikkelingen de bewoners in hun directe omgeving wenselijk vinden en welke ideeën er leven om die visie te realiseren.

Gegevens verzamelen

Met het maken van een dorpsplan nemen de dorpsbewoners het initiatief om de kenmerken van hun lokale gemeenschap te onderzoeken en de meningen van bewoners te verzamelen. Daarbij kunnen verschillende wegen worden bewandeld. Soms beschikken dorpen al over veel gegevens doordat er recentelijk een enquête is gehouden of doordat de meningen van bewoners zijn gepeild via bewonersbijeenkomsten. Daarnaast beschikken diverse Limburgse gemeenten over sociale structuurschetsen van hun dorpen en wijken. In al die gevallen kan de dorpsraad op de bestaande gegevens voortborduren.

Als er nog geen gegevens bekend zijn, zal de dorpsraad van onderaf moeten beginnen. Er zijn verschillende manieren waarop de dorpsraad de bewoners kan raadplegen. Soms kiest men voor een enquête gecombineerd met discussieavonden, soms gaat de voorkeur uit naar huiskamergesprekken of gespreksgroepen voor jongeren en ouderen in het dorps huis. Ook zijn er voorbeelden van fotowandeltochten of videofilms. Welke vorm er ook gekozen wordt, de dorpsbewoners spelen altijd een centrale rol bij het opstellen van een dorpsplan. Zij hebben zicht op de ontwikkelingen in het dorp en hebben een mening over de goede en slechte kanten van hun dorpsgemeenschap.

Doelstellingen en neveneffecten

Bezig zijn met een dorpsplan leidt tot verdieping van inzichten en een grotere betrokkenheid bij de omgeving en de planvorming. Dorpsbewoners gaan onderlinge verbanden aan en doen nieuwe vrienden en kennissen op. Dit zijn belangrijke neveneffecten van het maken van een dorpsplan. Het succesvol realiseren van doelstellingen komt vaak op de tweede plaats. Overigens is het bereiken van doelen uit het dorpsplan wel een voorwaarde voor het behoud van de motivatie en betrokkenheid.

Uit ervaringen met het samenstellen van dorpsplannen blijkt dat vooral mannen tussen de 40 en 60 jaar hier graag aan meewerken. Het is daarom zinvol om in het proces extra aandacht te besteden aan het betrekken van vrouwen, jongeren en ouderen bij de plannen.

Eerdere ervaringen

Dit handboek is een basishandleiding waarop dorpen afhankelijk van de lokale omstandigheden en mogelijkheden variaties kunnen aanbrengen. Er zijn in Limburg al verschillende dorpen die ervaring hebben opgedaan met het samenstellen van dorpsvisies. De handleiding wordt op diverse plaatsen geïllustreerd met werkmethoden en ervaringen die in deze dorpen zijn toegepast.

Zelfstandig en/of begeleid

Soms maakt een dorpsraad een dorpsplan geheel zelfstandig, vaak echter wordt gebruik gemaakt van professionele begeleiders verbonden aan een welzijnsinstelling. Hun inzet is afhankelijk van de aard en omvang van het project en wordt vanzelfsprekend ook bepaald door de potentie en de vraag van het dorp. De VKKL verwacht dat veel dorpsraden met hulp van procesbegeleiders (vrijwilligers) zelfstandig een dorpsplan kunnen samenstellen.

Ontwikkeling van kwaliteiten

Het maken van een dorpsplan is ook het aanboren van talenten en kwaliteiten in het dorp. Dit handboek is niet alleen bestemd voor de dorpsraden zelf, maar ook voor de vrijwillige medewerkers die de VKKL opleidt in het adviseren en begeleiden van dorpsraden.

1

Wat is een dorpsplan?

1.1 Dorpsvisie, dorpsplan en dorpsomgevingsplan

In deze handleiding worden de begrippen dorpsvisie en dorpsplan gehanteerd. Er circuleren ook nog andere begrippen waarmee ongeveer hetzelfde wordt aangeduid, zoals dorpsontwikkelingsplan en dorpsomgevingsplan.

Dorpsvisie

Een dorpsvisie, ook wel dorpsontwikkelingsplan genoemd, is de basis voor een dorpsplan. Met een dorpsvisie geven inwoners aan wat de gewenste ontwikkeling is van de leefbaarheid van het dorp en de naaste omgeving. Een dorpsvisie wordt in principe opgesteld voor de middellange termijn (15 jaar).

Dorpsplan

Om de wensen en ideeën uit de dorpsvisie te kunnen realiseren, worden deze opgenomen in een dorpsplan. Het omzetten

van een dorpsvisie naar een dorpsplan is een delicaat proces en bepaalt het succes van de toekomstvisie. Daarop wordt in deze handleiding apart ingegaan. Het is overigens niet zo dat alle onderdelen van een dorpsvisie pas op de middellange termijn uitgevoerd kunnen worden. Sommige zaken kunnen direct worden aangepakt.

In de praktijk maken dorpsraden meestal geen afzonderlijke dorpsvisie. De visie ligt vaak al vervat in de motivatie om tot een dorpsplan te komen, en in de uitwerking van prioriteiten en doelen. In deze handleiding wordt daarom gemakshalve vooral gesproken over een dorpsplan, maar daarmee wordt tegelijkertijd ook de dorpsvisie bedoeld.

Dorpsomgevingsplan (DOP)

Het begrip dorpsomgevingsplan (DOP) wordt gehanteerd in de Limburgse reconstructiegebieden. De Provincie Limburg stimuleert de ontwikkeling van DOP's om daarmee de samenhang tussen dorp en landelijk gebied te versterken. Het DOP wordt gezien als een instrument om de sociale component goed in beeld te krijgen, naast de economische, ecologische en ruimtelijke aspecten van de reconstructie. In de reconstructiegebieden zijn diverse dorpsraden aan de slag gegaan met het samenstellen van DOP's. In veel dorpen is de aanpak vergelijkbaar met de werkwijze voor dorpsplannen zoals die in dit handboek wordt beschreven.

1.2 Kenmerken van het dorpsplan

Een dorpsplan heeft een aantal specifieke kenmerken:

- Een dorpsplan wordt opgesteld door de dorpsbewoners, de verenigingen in het dorp en de organisaties die direct met de realisering te maken kunnen hebben. Vaak zal de dorpsraad de trekker zijn van het dorpsplan.
- Een dorpsplan moet gedragen worden door de dorpsbewoners en de organisaties in het dorp (verenigingen, scholen, ondernemers).
- De gemeente is betrokken en steunt het initiatief voor het samenstellen van een dorpsplan.
- In het dorpsplan wordt aangegeven welke zaken men eerst gerealiseerd wil zien en welke wat langer kunnen wachten.
- In een dorpsplan staat een globale uitwerking van knelpunten, wensen en ideeën.
- In het plan wordt aangegeven welke onderdelen het dorp zelf kan realiseren en voor welke onderdelen er moet worden samengewerkt.
- Er wordt een globale indicatie gegeven van de stappen in de tijd.

1.3 Waarom een dorpsplan?

Veel dorpsraden houden zich vooral bezig met het reageren op activiteiten en beleidsnotities van de gemeente en het doorgeven van klachten, wensen en ideeën. Als een dorpsraad meer invloed wil uitoefenen op het realiseren van haar wensen, dan is het maken van een dorpsvisie en dorpsplan nodig. Doordat alle wensen en ideeën op een rijtje worden gezet, wordt duidelijk wat er in het dorp leeft en waar de dorpsraad zich op dient te richten.

Betrokkenheid van achterban

Een dorpsplan bepaalt de agenda voor een dorpsraad. Wanneer vanaf het begin alle bewoners worden betrokken bij het maken van het dorpsplan, zorgt dat voor een saamhorigheidsgevoel en draagvlak. De band van dorpsraad en achterban wordt hechter en de dorpsraad raakt niet geïsoleerd. In het proces om tot een dorpsplan te komen wordt intensief gecommuniceerd tussen de dorpsraad en haar achterban. Er zijn voorbeelden van dorpsraden die voor de uitvoering van een dorpsplan werkgroepen hebben geformeerd waaraan tientallen inwoners deelnemen. Door die grotere betrokkenheid vanuit het dorp wordt het interne functioneren van de dorpsraad versterkt.

Kleine schaal als toegevoegde waarde

Soms wordt gevraagd wat een dorpsplan nog kan toevoegen aan de onderzoeksrapporten en beleidsnotities waarmee de burelen van de gemeenten en provincie al bezaaid zijn. Het antwoord is: veel. Natuurlijk is het verstandig om als dorpsraad te onderzoeken wat er al is aan bestaand, beschikbaar en bruikbaar materiaal. Sommige dorpsraden in Limburg kunnen bijvoorbeeld zinvolle gegevens halen uit de sociale structuurschetsen die al van hun dorp zijn gemaakt. Maar niet al het beschikbare beleidsmateriaal is geschikt, omdat veel inventarisaties en onderzoeken vooral gegevens bevatten over de regio of de gemeente algemeen. Die gegevens zijn niet altijd duidelijk te vertalen naar de specifieke situatie van het dorp. De toegevoegde waarde van een dorpsplan zit daarom in de dorpsgerichte aanpak door de dorpsbewoners zelf.

Reageren en vooruitlopen op plannen

Met een dorpsplan in de hand kan een dorpsraad snel reageren op plannen van de overheid (bestemmingsplan, streekplan) of zelfs op die planvorming vooruitlopen. Met het plan kan aan allerlei partijen, zoals gemeenten, de provincie, waterschappen en streekcommissies, worden getoond wat het dorp wel en niet wil. Er wordt dus al actie ondernomen voordat een bedreiging ontstaat. Daarmee wordt ook voorkomen dat een dorpsraad voornamelijk bezig is met zich te verweren tegen op handen zijnde veranderingen. Het dorpsplan biedt vaak handvatten voor alternatieven, want het wordt gemaakt op een

rustig moment, in een periode waarin goed kan worden nagedacht, waarin de juiste afwegingen kunnen worden gemaakt, waarin alles goed op een rijtje wordt gezet. Het dorpsplan geeft aan wat er leeft en waar de prioriteiten liggen, zonder druk van buitenaf.

1.4 Betrokkenheid van gemeente en provincie

Het is belangrijk dat de gemeente vanaf het begin wordt betrokken bij het initiatief voor een dorpsplan. In veel situaties wordt het idee van het dorpsplan gezamenlijk met de gemeente uitgewerkt. De provincie Limburg stimuleert de ontwikkeling van sociale structuurschetsen en dorpsomgevingsprogramma's in de reconstructiegebieden. Sommige gemeenten hebben een hernieuwde interesse voor dorpsplannen in het kader van de Wet op de Maatschappelijke Ondersteuning.

De gemeente is voor dorpsraden de belangrijkste partner waar het gaat om het realiseren van de doelstellingen. Het beleid van de gemeente is ook doorslaggevend voor de inbreng van de provincie. Sommige gemeenten staan huiverig tegenover dorpsplannen; zij zien die vooral als verlanglijstjes van dorpen waaraan nauwelijks tegemoet kan worden gekomen. Vaak berust dat op koudwatervrees¹. De ervaring leert dat dorpsbewoners prima in staat zijn met realistische voorstellen te komen. De dorpsraad en haar achterban verwachten niet dat de gemeente altijd alle voorgelegde wensen zal inwilligen.

Gezamenlijke verantwoordelijkheid

Een dorpsplan stimuleert het proces van eigen verantwoordelijkheid en bewonersinitiatieven binnen de dorpen. Het is niet zo dat dorpsbewoners na de samenstelling van een dorpsplan met de handen over elkaar gaan zitten wachten tot de gemeente met initiatieven komt. Het maken van een dorpsplan is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van het dorp en de gemeente.

Budget voor actiepunten

Wel schept het maken van een dorpsplan bepaalde verwachtingen. De gemeente kan de uitkomsten immers niet zomaar naast zich neerleggen. Het is dan ook wenselijk dat de gemeente op voorhand een budget reserveert voor de uitvoering van enkele actiepunten die uit de dorpsvisie voortkomen. Om geloofwaardig te blijven voor de eigen burgers moet de gemeente niet te lang wachten met de uitvoering van die actiepunten. Bovendien moet de gemeente openstaan voor nieuwe ideeën en bereid zijn te luisteren naar de meningen van de inwoners.

¹ In de relatie tussen dorpsraden en gemeenten is aan de zijde van de gemeente nog onderscheid te maken tussen de positie van het college van B&W en die van de gemeenteraad. Dorpsraden zijn geen nieuwe bestuurslaag en zijn niet te vergelijken met stadsdeelraden. Ondanks de informele status van de dorpsraad blijken gemeenteraadsleden zich vaak gepasseerd te voelen door dorpsraden. Deze pijn is eerder een gevolg van de nieuwe gemeentelijke bestuursstijl dan van een greep naar de macht door dorpsorganisaties. Dorpsraden zijn onafhankelijk en willen niet worden gezien als verlengstuk van de gemeentelijke overheid.

Politieke besluitvorming

Een dorpsplan zal nooit naadloos aansluiten op het bestaande programma van het college van B&W. Voor diverse zaken die op de middellange termijn spelen, zal daarom politieke besluitvorming moeten plaatsvinden. Het dorpsplan moet dan ook op de agenda van de raadsfracties komen. De dorpsraad houdt voortdurend de vinger aan de pols en heeft daarbij een positieve instelling van de gemeente nodig.

Andersom kan het voor een dorpsraad ook interessant zijn om beleids-thema's van de gemeente mee te nemen in haar gesprekken met de achterban. In dat geval moet er vooraf met de gemeente worden afgestemd welke informatie met de dorpsinwoners wordt besproken. Die informatie van de gemeente kan ook van invloed zijn op de keuzes die het dorp maakt uit de veelheid van geïnventariseerde ideeën (zie stap 4 in paragraaf 2.5).

Duidelijke verhoudingen

In dorpsplannen zit een natuurlijke spanning tussen de prioriteiten van het dorp en die van de gemeente en/of provincie. Zolang de verhoudingen tussen dorp, gemeente en provincie vooraf duidelijk worden gemaakt, is dat geen probleem.

Het advies is, samengevat, dat de dorpsraad en de gemeente vooraf afspraken maken over:

- Instemming van de gemeente en medewerking aan de dorpsraad bij het maken van een dorpsplan.
- De wijze waarop de gemeente medewerking verleent aan het proces van de samenstelling van het dorpsplan.
- De gegevens en beleidsinformatie die de gemeente beschikbaar stelt voor gesprekken met bewoners en voor de samenstelling van het dorpsplan.
- Of de gemeente kosten vergoedt voor het maken van het dorpsplan, en zo ja, welke.
- De wijze waarop de dorpsraad en de gemeente ieder afzonderlijk én gezamenlijk met de uitkomsten van het dorpsplan aan de slag zullen gaan.

Door ervoor te zorgen dat de verschillende taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden voor alle deelnemers helder zijn, kunnen misverstanden worden voorkomen. Een ontwerp voor een intentieverklaring wordt aangereikt in de bijlage 'Aandachtspunten voor samenwerking tussen dorpsraad en gemeente'.

Aangezien het dorpsplan in de eerste plaats iets van de dorpsbewoners is, wordt in hoofdstuk 3 vooral ingegaan op de vraag hoe de dorpsraad zelf daar met haar achterban mee aan de slag kan.

2

Stappenplan voor een dorpsplan

Vele wegen leiden naar Rome. De Adviesgroep Spil uit Zwolle heeft 60 werkwijzen ontdekt waarmee inzicht wordt gekregen in de belevingen, verwachtingen en toekomstbeelden van plattelandsbewoners. In hun 'Toolkit leefbaarheid platteland' (juni 2004) worden er hiervan 17 beschreven. Welke methode er ook wordt gekozen, het belangrijkste is dat er in het dorp overeenstemming bestaat over de te volgen procedure.

Eerdere ervaringen

Dit handboek is samengesteld op basis van ervaringen die al met dorpsplannen zijn opgedaan, te weten door de Vereniging Kleine Kernen Friesland, de Vereniging Kleine Kernen Groningen en de Vereniging Kleine Kernen Achterhoek/Liemers (tegenwoordig Vereniging Kleine Kernen Gelderland). Verder is dankbaar gebruik gemaakt van de ervaringen van de dorpsraden Kronenberg en Oirlo met de eerste dorpsomgevingsprogramma's (DOP's) in Limburg. Ook in het project 'De Peel leeft' (2001-2004) zijn nuttige ervaringen opgedaan. In dit project is in de kleine kernen van negen Peel-

gemeenten onderzocht hoe deze gemeenten het lokale sociale beleid op een hoger plan kunnen tillen met behulp van sociale structuurschetsen en door dorpsraden te ondersteunen bij het samenstellen van dorpsplannen.

2.1 Stap 0: Wil het dorp een dorpsplan?

Argumenten

Het belang van een dorpsplan moet vooral in het dorp leven. Een dorpsraad of andere initiatiefgroep dient duidelijk aan te geven waarom men een dorpsplan wil. Het is verstandig deze argumenten op papier te zetten, zodat ze later kunnen worden toegevoegd aan het einddocument (het uiteindelijke officiële dorpsplan). Bovendien wordt op deze manier voor alle betrokken partijen, gemeenten en provincie duidelijk dat het opstellen van een dorpsplan een weloverwogen keuze is geweest.

Toekomstvisie vanuit de actuele situatie

Om het belang van een dorpsplan in beeld te kunnen brengen, moet altijd worden ingegaan op de specifieke onderwerpen die in het dorp aan de orde zijn. Vanuit de ergernissen die dagelijks worden ervaren, kan aan trends en ontwikkelingen voor de toekomst worden gedacht. In een toekomstvisie gaat het vooral om het aangrijpen van de kansen die in het verschiet liggen en om het voorkómen van knelpunten.

Mogelijke aandachtspunten

Bij het opstellen van een visie kan onder andere worden gedacht aan de volgende punten:

- Wat betekent de stagnerende woningbouw voor de basisschool en de verenigingen in het dorp?
- Wat betekent de toename van het aantal senioren voor het dorp?
- Welke mogelijkheden liggen er voor verenigingen en voorzieningen wanneer er wordt samengewerkt en wanneer accommodaties multifunctioneel worden ingezet?
- Welke kansen biedt de ontwikkeling van nieuwe economische dragers, zoals bijvoorbeeld toerisme of dienstverlening?
- Welke knelpunten en oplossingen zien bewoners met betrekking tot de verkeerssituatie?
- Welke kansen en bedreigingen bieden streekplannen?

Wanneer een dorpsraad haar argumenten voor een dorpsplan eenmaal duidelijk op een rijtje heeft, kan met de gemeente worden overlegd over diens medewerking en betrokkenheid, zoals aangegeven in hoofdstuk 1.

Werkgroep dorpsplan

Een dorpsplan maken doe je niet op een achternamiddag. Het is een proces dat behoorlijk wat tijd en een enthousiaste aanpak vergt, maar uiteindelijk zal het die investeringen dubbel en dwars waard zijn. Het is belangrijk om onderling goed af te spreken wie het samenstellen van het dorpsplan gaat trekken. Het beste kan hiervoor een werkgroep van vijf of zes personen worden gevormd. Uiteraard is daarin de dorpsraad vertegenwoordigd, maar ook andere partijen kunnen deelnemen, bijvoorbeeld de basisschool, de vrouwenorganisatie, de ouderenvereniging en de ondernemers. Afhankelijk van de agenda kan de werkgroep ook nog worden aangevuld met vertegenwoordigers van de gemeente of provincie, of met externe deskundigen van lopende projecten.

Organisatie en kosten

De werkgroep dorpsplan stemt haar activiteiten af met de dorpsraad, die de eindverantwoordelijkheid houdt. De werkgroep stelt ook een begroting op van de kosten die met het samenstellen van het dorpsplan gemoeid zullen zijn. Deze kosten zijn sterk afhankelijk van de aanpak en de werkwijze waarvoor wordt gekozen.

In de begroting moet in elk geval rekening worden gehouden met de volgende kosten:

- vergaderkosten (huur accommodaties en consumpties);
- kosten van publiciteit (drukkosten en advertentiekosten);
- drukkosten voor conceptrapport en eindrapport;
- organisatiekosten, bijvoorbeeld de huur van een beamer en/of overheadprojector;
- indien nodig: kosten voor het inhuren van procesbegeleiders;
- indien nodig: kosten voor het inhuren van schrijvers.

Ter indicatie: de dorpsraden van Oirlo en Kronenberg waren voor de activiteiten voor hun dorpsomgevingsplan ongeveer 1200 euro kwijt, exclusief kosten voor het inhuren van procesbegeleiders en schrijvers. De dorpsraad kan voor deze kosten een beroep doen op de gemeente. Door de kosten te vergoeden, geeft de gemeente ook aan achter het proces van het dorpsplan te staan.

2.2 Stap 1: Wat is het onderwerp?

Een dorpsplan dat uitgaat van de wensen en ideeën van alle bewoners kan alle kanten uitwaaien en zich verliezen in de omvang van thema's. Enige afbakening is daarom gewenst. In de aanleidingen voor het dorpsplan zitten al thema's besloten. Aan de hand van drie vragen kunnen deze worden verfijnd.

Vraag 1: Waarop concentreert het dorpsplan zich?

Heeft het dorpsplan te maken met alle aspecten van de leefbaarheid in het dorp of concentreert het zich op een aantal hoofdthema's, bijvoorbeeld wonen, werken, voorzieningen? Welke thema's worden wel meegenomen en welke niet? Wat is daarvoor de reden? Mogelijke thema's zijn: wonen, werken, verenigingen en vrijwilligerswerk, zorgvoorzieningen, zakelijke voorzieningen, recreatie en toerisme, verkeersveiligheid, vervoer, cultuur en historie, natuur en milieu, woonomgeving dorp en buitengebied.

Vraag 2: Wat wordt er verstaan onder 'het dorp'?

Gaat het alleen om de bebouwde kom of ook om het buitengebied? Bij een dorpsomgevingsprogramma zijn de buitengebieden en de kernrandzones vaak belangrijk. Tip: pak een kaart van het dorp en het omliggende gebied en geef daarop aan over welk gebied het dorpsplan gaat. Motiveer de keuze en leg deze vast.

Vraag 3: Voor welke termijn wordt het dorpsplan vastgesteld?

Betreft het een plan voor de komende 10 of 15 jaar, de middellange termijn? Of spelen er (ook) zaken die op kortere termijn gerealiseerd moeten worden, bijvoorbeeld in verband met de verkeersveiligheid? Zijn er dingen waar men al mee bezig is? Maak een keuze voor een bepaald jaartal. Tip: kies een mijlpaal voor het dorp, bijvoorbeeld het 750-jarig bestaan.

2.3 Stap 2: Communicatie, wie zijn erbij betrokken?

Indeling naar leeftijd

Bij de samenstelling van de werkgroep is al gekeken welke verschillende partijen bij het dorpsplan betrokken zijn. Nu gaat het om de vraag welke groepen in het dorp hun mening moeten kunnen geven over de onderwerpen die in het dorpsplan aan bod komen. Omdat de groep mannen tussen de 40 en 60 jaar redelijk makkelijk is te interesseren voor dorpsplannen, moet vooral aandacht worden besteed aan de groepen jongeren, vrouwen en ouderen. De dorpsbewoners worden per leeftijdsgroep benaderd: bewoners tussen de 16 en 25 jaar, tussen de 25 en 55 jaar en bewoners van 55 jaar en ouder.

In Kronenberg werden per leeftijdsgroep gespreksgroepen gevormd, met wie de verschillende thema's in drie bijeenkomsten werden besproken. In Oirlo koos men ervoor om in drie thema-avonden een dorpsdialoog te organiseren; de inwoners werden hierover geïnformeerd via een algemene en/of een persoonlijke uitnodiging.

De thema's van de drie thema-avonden in Oirlo waren:

- wonen en werken in Oirlo;
- recreëren, leven en actief zijn in Oirlo;
- jong en oud zijn in Oirlo.

Indeling naar onderwerp en belang

De keuze van de partijen is ook afhankelijk van het onderwerp (zie stap 1) en van de belangen die bepaalde groepen en individuen bij de vastgestelde onderwerpen zullen hebben. Agrariërs en recreatie-ondernemers bijvoorbeeld zullen vooral belang hebben bij natuur, milieu, buitengebied en werken, terwijl verenigingen betrokken moeten worden bij thema's als gemeenschapsaccommodaties en vrijwilligerswerk. Alle belangengroepen moeten vooraf in kaart worden gebracht, zodat per groep kan worden nagegaan of deze moet worden benaderd, en zo ja, op welke manier.

Benadering van groepen in Kronenberg en Oirlo

In Kronenberg werd een apart gesprek georganiseerd met de vertegenwoordigers van de verenigingen. In Oirlo werden vertegenwoordigers van bedrijven, de school, verenigingen, de gemeente, ouderen en jongeren persoonlijk door de dorpsraad uitgenodigd, afgestemd op het thema van de avond. Voor het bereiken van de jongeren werden in Kronenberg de bestuursleden en vrijwilligers van de jongerensoos en andere jeugdverenigingen benaderd. Voor de doelgroep vrouwen werden de plaatselijke vrouwenorganisaties benaderd.

Communicatieplan

Wanneer de werkgroep dorpsplan de doelstelling en doelgroepen heeft bepaald, is het verstandig om na te denken over de beste manier om de verschillende doelgroepen te benaderen. Officieel heet dit het opstellen van een communicatieplan.

In de communicatie rond een dorpsplan zijn vijf relatiegroepen te onderscheiden:

- de dorpsbewoners;
- de plaatselijke verenigingen;
- instellingen en ondernemers;
- de gemeente;
- de pers.

Groep 1: De dorpsbewoners

De dorpsbewoners moeten vanaf het begin goed geïnformeerd worden. De werkgroep kan besluiten een aparte nieuwsbrief samen te stellen over het dorpsplan in wording. Ook kan worden besloten om regelmatig in het dorpsblad melding te doen van het laatste nieuws en reacties op de plannen te publiceren. Communicatiemiddelen als internet en e-mail hebben ook een steeds groter bereik. Alle bijeenkomsten en uitnodigingen aan bewoners om mee te doen, moeten algemeen bekend worden gemaakt. Iedereen moet de kans krijgen om mee te praten.

Groep 2: De plaatselijke verenigingen

De verenigingen nemen een bijzondere plaats in als het gaat om de leefbaarheid en de toekomst van een dorp. Veel dorpsraden kiezen ervoor om de positie van de verenigingen apart mee te nemen in het dorpsplan. De besturen worden dan apart uitgenodigd om de thema's te bespreken die voor hen relevant zijn, zoals accommodaties, vrijwilligerswerk en samenwerking tussen verenigingen.

Groep 3: Instellingen en ondernemers

In sommige kleine kernen bestaan ondernemersverenigingen van bijvoorbeeld agrariërs, winkeliers of recreatieondernemers. Zulke verenigingen moeten ook worden betrokken bij het dorpsplan. Instellingen als woningstichtingen, onderwijs-, zorg- en welzijnsinstellingen kennen meestal een regionale organisatiestructuur, maar hun lokale contactpersonen moeten ook worden geïnformeerd. Datzelfde geldt voor de provincie, gebiedsbureaus reconstructie, Dienst Landelijk Gebied, natuurbeheerders en waterschappen.

Groep 4: De gemeente

De communicatie met de gemeente begint al in een vroeg stadium. Het is verstandig om vooraf met de gemeente afspraken te maken over het dorpsplan (zie ook hoofdstuk 1). De gemeente moet overtuigd zijn van het nut van het opstellen van een dorpsplan. Uitnodigingen voor de startbijeenkomst, aankondigingen van andere bij-

eenkomsten en presentaties en voortgangsverslagen worden natuurlijk ook naar het college van B&W en de gemeenteraadsfracties gestuurd.

Groep 5: De pers

Het is essentieel om goede relaties op te bouwen met de plaatselijke pers en de lokale omroep. Om dit te bewerkstelligen worden de redacties regelmatig voorzien van nieuws en nieuwtjes.

2.4 Stap 3: Hoe krijg je informatie op tafel?

Of je nu gesprekken organiseert op thema, leeftijdsgroep of belang, je zult deze bijeenkomsten altijd goed moeten voorbereiden. Het is de bedoeling dat er een klimaat ontstaat voor een open dialoog. Mensen moeten zich vrij voelen om al hun ideeën te uiten, ook als die ter plekke spontaan opkomen, al dan niet als reactie op wat anderen zeggen (brainstormen).

Heden en toekomst

Globaal gesproken kun je twee uitgangspunten hanteren als je mensen met ideeën wilt laten komen: het heden of de toekomst. Als er op dit moment een probleem of een knelpunt is, kan het beste worden uitgegaan van het heden. Belangrijke vragen zijn dan welk probleem er is, waarom dat een probleem is en welke oplossing hiervoor kan worden bedacht. In andere gevallen kan worden uitgegaan

van de toekomst. Het gaat er dan om welke ideeën en wensen de dorpsbewoners hebben voor de toekomst, wat zij vinden dat er over 10 of 15 jaar veranderd moet zijn of worden, en waarom ze dat vinden. Door de ideeën of wensen te motiveren, wordt vanzelf inzicht verkregen in de problemen of knelpunten van dit moment. Het waarom is dus belangrijk; de toelichting mag niet ontbreken.

Inventarisatie

De betrokken partijen inventariseren op deze manier de problemen en knelpunten, mogelijke oplossingen, ideeën en wensen voor het dorp, vanuit hun eigen ervaring en visie. Bij elk idee over een toekomstige ontwikkeling, wens of oplossing worden heel in het kort de verwachte voor- en nadelen genoemd.

Te veel verhalen

Het kan gebeuren in de dorpsdialoog dat verhalen de bovenaan gaan voeren, in het bijzonder verhalen over problemen en knelpunten van alledag. Daarin schuilt het gevaar dat de dialoog uitmondt in een litanie van klachten, met als gevolg dat het dorp niet toekomt aan een toekomstgerichte inventarisatie. Deze neiging kan worden afgewend door deelnemers naast de zwakke kanten ook de sterke kanten van het dorp te laten noemen. Meestal gebeurt dit op een natuurlijke wijze. Verhalen met alleen negatieve punten nodigen altijd uit om ook positieve kanten te benoemen en omgekeerd.

Verschillende methoden

Er zijn verschillende methoden om informatie van dorpsbewoners boven tafel te krijgen. Een aantal van die methoden wordt hieronder beschreven. Hieruit kan per dorp een keuze worden gemaakt. Combinaties van methoden zijn ook mogelijk.

Methode 1: Enquête

Een manier om de meningen van een groot aantal dorpsbewoners te verzamelen is het houden van een steekproef. Er wordt dan een vragenlijst ontworpen die aan een representatieve groep dorpsbewoners wordt voorgelegd. De gegevens uit deze enquête worden vervolgens gebruikt voor het samenstellen van een dorpsplan. Dorpsraden die hierin geïnteresseerd zijn, kunnen bij de VKKL informatie opvragen over de methode van 'Dorpswaardering' die is uitgegeven door het Landelijk Centrum Opbouwwerk. De vragen worden door de dorpsraad zelf bedacht en geformuleerd. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een basislijst. Bij deze methode hoort een computerprogramma waarmee alle gegevens kunnen worden verwerkt. Met behulp van dit programma kan de dorpsraad een professionele rapportage maken van het onderzoek. De 'Dorpswaardering' is wel een intensieve methode en vergt veel tijd.

Sociale structuurschets

Steeds meer Limburgse gemeenten beschikken over een sociale structuurschets van kernen en buurten. Zo'n sociale structuurschets bestaat uit objectieve gegevens, zoals het aantal woningen, mensen, winkels, verenigingen, enzovoort, en subjectieve gegevens, die uit een steekproef onder de bevolking zijn verkregen. De gegevens van de sociale structuurschetsen van de verschillende dorpen kunnen onderling worden vergeleken. Als de gemeente over zo'n sociale structuurschets beschikt, dan kan de dorpsraad deze gegevens goed gebruiken bij een het samenstellen van een dorpsplan.

Beperkingen

Het komt ook voor dat dorpsraden beschikken over gegevens uit enquêtes die ze zelf hebben gehouden. Aanbevolen wordt om de bevolking niet te vaak te confronteren met vragenlijsten, omdat er anders een enquêtemoedigheid optreedt. Bovendien is een enquête niet per se noodzakelijk voor het opstellen van een dorpsplan. Nadelen van een enquête zijn dat de antwoorden worden ingekaderd door de vraagstellingen en dat de gegevens beperkt zijn doordat geen interactie plaatsvindt. Van het invullen van een vragenlijst gaat ook geen impuls uit om actie te ondernemen. Deze nadelen kunnen worden ondervangen door dorpsbewoners uit te nodigen om in groepen te praten over de toekomst van het dorp. Soms wordt gekozen voor een combinatie van enquête en gespreksgroepen.

Methode 2: Gespreks- of themagroepen

Bij stap 2 in paragraaf 2.3 is aangegeven wie er zoal betrokken zijn bij het samenstellen van een dorpsplan. Belangrijk is dat niemand actief wordt uitgesloten. Het is ook de uitdaging om juist die dorpsbewoners aan het woord te krijgen die anders nooit worden gehoord. Bij stap 2 wordt bepaald hoe de dialoog met de dorpsbewoners wordt georganiseerd. Soms is het aan te raden om de dialoog/brainstormsessie te laten leiden door een externe – dus onafhankelijke – gespreksleider.

Groepsgrootte

In Kronenberg, waar de gespreksgroepen waren ingedeeld op leeftijd, deden per groep 12 tot 15 personen mee. Bij de thema-avonden in Oirlo waren per keer 30 tot 40 mensen aanwezig. Voor de samenstelling van beide groepen waren algemene oproepen gedaan in de dorpskrant. Ook waren verschillende mensen persoonlijk gevraagd om deel te nemen. De persoonlijke benadering bleek het meest effectief.

Foto's

De gespreksgroepen in Kronenberg hebben ieder drie bijeenkomsten gehad. Leidraad daarbij waren de thema's uit de sociale structuurschets van de gemeente Sevenum uit 2001. Voor een tweede bijeenkomst maakten de deelnemers in subgroepjes foto's van locaties in het dorp die men graag wilde veranderen of juist behouden. De foto's werden in de gezamenlijke bijeenkomst gepresenteerd en met een toelichting besproken.

Filmpje en flappen

In Oirlo had de werkgroep DOP een kort filmpje gemaakt over het bewuste thema. Dit filmpje werd aan het begin van de themabijeenkomst getoond om de gesprekken op gang te brengen. Hierna werden de deelnemers in subgroepen verdeeld met een gespreksleider. Alle opmerkingen werden genoteerd op flappen met twee kolommen: 'Wat gaat goed?' en 'Wat moet beter?' Elke mening telde en werd als waardevol beschouwd. Onderling werd zo min mogelijk gediscussieerd. Deze dialoog had vooral tot doel om bewoners aan het woord te laten en naar elkaar te laten luisteren. De dorpsraad vervulde de rol van procesbegeleider. Tijdens deze thema-avonden bleek het wel moeilijk om bij het thema te blijven, maar daar werd niet moeilijk over gedaan. Alles werd genoteerd en ingebracht in de vervolgstappen.

Alle ideeën noteren

De bedoeling is dat alle ideeën tijdens de dialogen/brainstormsessies worden verzameld op grote papieren flappen. Er moet gelegenheid zijn om ideeën toe te lichten, zonder dat men in discussie treedt. Vaak roept het ene idee het andere op. Ook die nieuwe ideeën worden toegevoegd. In deze fase wordt niet gewogen of een idee wel of niet haalbaar is; dat komt pas als er verder onderzoek is gedaan. Nu geldt: alle ideeën zijn goede ideeën. Wanneer alle ideeën zijn verzameld, kan de groep worden uitgenodigd om prioriteiten aan te geven, bijvoorbeeld door de vijf belangrijkste ideeën een sticker te geven. Aan de hand hiervan kan een top-drie of top-vijf van de avond worden vastgesteld.

Methode 3: Keukentafelgesprekken

Deze methode is vergelijkbaar met gespreksgroepen en thema-avonden; het verschil is dat hier slechts vijf tot zeven mensen worden uitgenodigd voor een gesprek over de toekomst van het dorp. Ook bij deze methode moeten de deelnemers zoveel mogelijk een dwarsdoorsnede vormen van de verschillende dorpsbewoners. Jong en oud moeten vertegenwoordigd zijn, mensen uit verschillende straten, met verschillende inkomens en beroepen, mensen met of zonder kinderen, enzovoort. Op deze manier groeit ook de belangstelling uit het dorp, omdat men wil weten wat er met de ideeën gebeurt. Per dorp zal het aantal mensen verschillen. Wanneer in een klein dorp vijf keukentafel-

gesprekken zijn gevoerd, ontstaat al een redelijk beeld van ideeën. De keukentafelgesprekken kunnen worden geleid door leden van de dorpsraad die daarvoor een instructie hebben gekregen van de VKKL.

Methode 4: Deskundigenpanel

Deze methode is een aanvulling op de gesprekken met dorpsbewoners. Nadat dorpsbewoners hun ideeën over de toekomst van het dorp hebben geformuleerd, doet een deskundigenpanel een eigen onderzoek naar de kwaliteiten en mogelijkheden van het dorp. Een deskundigenpanel kan bestaan uit vertegenwoordigers van onder andere de woningstichting, reconstructiecommissies, ouderenzorg, gemeente, landbouw, toerisme, natuurontwikkeling, landschapsarchitectuur en het waterschap. De deskundigen bekijken de inventarisatie die de bewoners hebben gemaakt en voorzien deze van commentaar. Verder kijken ze onder andere naar de (on)mogelijkheden binnen de bestaande plannen om de genoemde ontwikkelingen te realiseren. Beide inventarisaties worden vervolgens naast elkaar gelegd. De bewoners en de deskundigen bekijken samen op welke ideeën moet worden doorgegaan en welke vervolgstappen genomen kunnen worden om bepaalde ideeën concreet uit te werken.

Nieuwsbrief naar het dorp

Als de dorpsraad eenmaal over een verzameling van ideeën beschikt, kunnen die via een nieuwsbrief of een nieuwsartikel worden voorgelegd aan de hele dorpsgemeenschap. Zo kunnen alle deelnemers zien wat er met hun inbreng is gebeurd en wat de inbreng van anderen is geweest. Dorpsbewoners die niet hebben deelgenomen aan de gesprekken kunnen alsnog met aanvullende ideeën komen. Op deze manier kan ook worden gecontroleerd of de ideeënverzameling compleet is.

2.5 Stap 4: Hoe maak je de juiste keuzes?

Het risico bestaat dat stap 3 zo'n grote verzameling van ideeën oplevert dat men het overzicht dreigt kwijt te raken. Uit praktische overwegingen is het raadzaam om alle ideeën die bij elkaar horen te clusteren. Deze bundeling moet snel gebeuren; het is niet de bedoeling om verzeild te raken in allerlei discussies. Ideeën die niet direct aan de orde komen, worden niet vergeten, maar blijven deel uitmaken van elk rapport en eindverslag.

Nauwkeurig formuleren

Sommige dorpsvisies blijven op onderdelen steken in een verzameling van ideeën. Dat is te vrijblijvend en niet zonder risico, omdat nog globaal geformuleerde ideeën vaak voor meerdere uitleg vatbaar zijn en daardoor zelfs tegen het dorp gebruikt kunnen worden. Wat betekent bijvoorbeeld een 'lichte groei' in de woningbouw? Is dat 25 of 50 procent van de bestaande woningvoorraad over de gehele periode van de dorpsvisie, of twee of drie huizen per jaar? Om misverstanden te voorkomen, moet bij elk idee nauwkeurig worden aangegeven wat ermee wordt bedoeld en welke voor- en nadelen eraan kleven.

Voorlopige keuze

Omdat de haalbaarheid van de geïnventariseerde ideeën nog niet is getoetst, kunnen er nog geen definitieve keuzes worden gemaakt. Het gaat er bij deze stap vooral om dat er een keuze wordt gemaakt tussen de ideeën die nu al in gang gezet kunnen worden en de zaken die later zouden kunnen worden opgepakt.

Criteria bij het maken van een eerste selectie zijn bijvoorbeeld:

- urgentie, bijvoorbeeld omdat er een gevaarlijke situatie bestaat (verkeersonveiligheid);
- een bepaalde gelegenheid waarop aangehaakt kan worden, bijvoorbeeld de beschikbaarheid van subsidies of voorstellen van de gemeente.

Bij hoge uitzondering kan in deze fase worden besloten wat er in ieder geval kan vervallen, als iedereen vindt dat een bepaald idee niet moeten worden opgevolgd.

Ideeën om verder uit te werken

De ideeën die uiteindelijk verder zullen worden uitgewerkt, moeten bekend worden gemaakt aan de bewoners en worden goedgekeurd. Dat kan bijvoorbeeld tijdens een algemene informatieavond waarvoor het gehele dorp wordt uitgenodigd. Tijdens deze bijeenkomst kunnen de aanwezigen worden verdeeld in groepjes van vijf tot zeven personen. Ieder groepje krijgt een of twee thema's voorgelegd, kiest daar twee ideeën of oplossingen uit en motiveert deze.

Bij elk gekozen idee of oplossing geeft de groep aan:

- waarom men vindt dat met dit idee moet worden gestart;
- welke voorwaarden er aan dit idee zijn verbonden;
- wat er in combinatie met andere ideeën kan worden opgepakt.

Per gekozen idee worden deze punten plenair besproken en vastgesteld. Het resultaat van deze stap is dat in grote lijnen helder is welke ideeën verder zullen worden uitgewerkt.

Nieuwe en bestaande ideeën

Voor een dorpsraad die pas is opgericht, kan het dorpsplan een startdocument zijn dat het verdere activiteitenprogramma bepaalt. Voor de meeste bestaande dorpsraden zullen niet alle geïnventariseerde ideeën nieuw zijn. De dorpsraden in Kronenberg en Oirlo hadden voor diverse ideeën al werkgroepen ingesteld of plannen daartoe.

Wergroepen

Tijdens de hiervoor genoemde bijeenkomst kan de aanwezigen worden gevraagd zitting te nemen in een werkgroep die het thema, idee of voorstel verder uitwerkt. Deze werkgroep hoeft nog niet daadwerkelijk met de uitvoering van het idee aan de slag te gaan, zoals een projectgroep dat zou doen. Het aantal werkgroepen blijft in deze fase beperkt tot het aantal hoofdthema's van het dorpsplan.

Toelichting bij prioriteiten

In deze fase moet de lijst met prioriteiten worden aangevuld met de volgende gegevens:

- Als het gaat om een probleem, dan beschrijft men eerst het probleem als zodanig. Er wordt een context bij gegeven, er wordt aangegeven waarom men het een probleem vindt en welke andere problemen erdoor ontstaan. Zo mogelijk wordt een en ander met cijfers gestaafd, bijvoorbeeld met snelheidsmetingen, het aantal woningzoekenden of het aantal voorzieningen.

- Als er in termen van wensen en ideeën is gewerkt, dan beschrijft men eerst wat het idee of de wens inhoudt, waar het een antwoord op is. Wordt er een probleem mee opgelost of maakt men beter gebruik van een kans? Welke andere ideeën hangen ermee samen?
- Er wordt aangegeven in welke richting men de realisering van de oplossing zou kunnen zoeken, bijvoorbeeld: verkeersdrempels, snelheidsmetingen, woningbouw. Deze opties worden niet in detail uitgewerkt, maar wel op zo'n manier beschreven dat de globale opties of oplossingsrichtingen en alternatieven duidelijk worden. Een gedetailleerde uitwerking kan later worden gemaakt.
- Welke ideeën zijn op korte termijn te realiseren? Of: welke problemen zijn urgent en waarom? Welke zaken kunnen op de middellange of langere termijn worden opgepakt?
- Wie zouden een bepaald idee kunnen uitwerken tot een project? Een bestaande vereniging, een nieuwe projectgroep, de gemeente?
- Als een oplossing niet haalbaar is, dient aangegeven te worden waarom niet.

De resultaten of adviezen van de werkgroepen worden aan de werkgroep dorpsplan gegeven. Voor de samenstelling van een advies kan een werkgroep natuurlijk contact opnemen met anderen, bijvoorbeeld met gemeentelijke of provinciale ambtenaren of met mensen van de politie, woningstichting of zorginstellingen.

2.6 Stap 5: Hoe wordt het document voor het dorpsplan opgesteld?

Na alle voorgaande stappen moet de informatie die men heeft gekregen systematisch worden verwerkt in het dorpsplan.

In het einddocument wordt beschreven:

- Wat de redenen waren om een dorpsplan te maken, wanneer dat besluit is genomen en door wie.
- De belangrijkste stappen die zijn doorlopen en de resultaten daarvan.
- Een beschrijving van elk hoofdthema, de context, het probleem of idee, de samenhang met andere zaken, mogelijke oplossingen en enkele voor- en nadelen.
- Welke zaken op de korte, middellange en langere termijn moeten/kunnen worden opgepakt en waarom.
- Hoe de actiepunten nu verder worden opgepakt:
 - door projectgroepen van dorpsbewoners
 - in samenwerking met de gemeente en provincie
 - in samenwerking met andere instanties, zoals gebiedscommissies reconstructie, zorginstellingen, politie, woningstichtingen
 - van welke politieke of bestuurlijke besluitvorming men afhankelijk is en wat dat betekent voor de planning
- Een bijlage met een overzicht of matrix van alle actiepunten, met per actiepunt het doel, de trekker(s), de deelnemers en het

gewicht dat eraan wordt toegekend.

- Foto's en kaartmateriaal om het einddocument te illustreren.

Samenhang met gemeentelijk beleid

In het proces van dorpsplannen maakt de gemeente Horst aan de Maas onderscheid tussen visies en plannen. De dorpsvisie is hier het ideaalbeeld dat de dorpsraad samenstelt na de dialoog met de achterban. De dorpsraadcoördinator van de gemeente toetst deze dorpsvisie vervolgens aan het huidige gemeentelijke beleid en geeft aan wat realistisch is. Hierna maken de gemeente en de dorpsraad gezamenlijk het dorpsplan. Op deze wijze probeert de gemeente Horst aan de Maas te voorkomen het dorpsplan wordt gestoeld op een ideaal toekomstbeeld van het dorp en dat er energie wordt verspild aan een niet-realistisch verlanglijstje. De gemeente heeft zo een stevige inmenging in het uiteindelijke dorpsplan. Onherroepelijk komt dan de vraag naar voren of het resultaat een dorpsplan is van het dorp, van de gemeente, of van beiden. De VKKL pleit ervoor dat de gemeente de informatie over haar bestaande beleidsprioriteiten wel inbrengt, maar dat de beoordeling en weging daarvan door de dorpsraad zelf gebeurt. Een gemeenteraad of een college van B&W laat de eigen programma's per slot van rekening ook niet vooraf toetsen door een regio-orgaan of door de provincie. Bovendien hoort in een dorpsplan ook een ambitie te zitten die is gebaseerd op een visie die breed door de dorpsbewoners wordt gedeeld.

2.7 Stap 6: Hoe wordt het dorpsplan gepresenteerd?

Het einddocument moet er goed verzorgd uitzien. Er is immers veel tijd en energie in gaan zitten; bovendien vormt het document de basis voor het werk van de dorpsraad van de komende jaren.

Feestelijke presentatie

Het definitieve dorpsplan wordt op een speciale bijeenkomst met een feestelijk tintje gepresenteerd aan het dorp en alle belanghebbenden, zoals de gemeente, de provincie, streekorganisaties en instellingen. Zorg daarnaast voor de nodige publiciteit (krant, radio en televisie), zodat de aandacht op het dorp wordt gevestigd. De dorpsraden van Kronenberg en Oirlo nodigden ook de gedeputeerde van de provincie uit voor de presentatie.

Afspraken

Bij de presentatie van het dorpsplan wordt ook teruggegrepen op de afspraken die de dorpsraad en de gemeente bij de start van het proces hebben gemaakt. De dorpsraad heeft een verantwoordelijkheid om met de resultaten aan de slag te gaan, maar de gemeente ook. De gemeente dient minimaal aan te geven welke ideeën en voorstellen ook voor de gemeente urgent zijn of passen binnen het huidige beleid en de bestaande uitvoeringsprogramma's, en welke (nog) niet. Aanbevolen wordt om bij de presentatie een termijn van maximaal twee

maanden af te spreken waarbinnen de gemeente met een reactie en voorstellen komt.

Hoofdpunten uitlichten

Ook wordt geadviseerd om bij de presentatie van het plan de hoofdpunten eruit te lichten. De zaken die je als dorpsraad minimaal op de agenda's van gemeente en provincie krijgt, dienen bij de presentatie belicht te worden. Het is niet nodig om te streven naar volledigheid. Alles staat immers in het einddocument.

Vertaling in concrete projecten

Na de presentatie van het dorpsplan treedt de cruciale fase aan van projectuitvoering. Al hebben honderden mensen hun bijdrage geleverd aan een dorpsplan, het is en blijft 'papier'. Het dorpsplan vormt een goede basis voor het werken aan de toekomst van het dorp, maar dan dient de dorpsvisie wel uit te monden in concrete projecten. Hoewel de samenwerking met de gemeente en andere instanties onontbeerlijk is, zijn de dorpsbewoners primair aan zet. Na de presentatie van een dorpsplan kan niet met de handen over elkaar worden afgewacht op wat anderen er nu van gaan maken. Een dorpsplan biedt goede handvatten om per thema via projectmatig werken actiepunten te realiseren. In hoofdstuk 3 wordt kort ingegaan op de vraag hoe dorpsraden dergelijke projecten kunnen opzetten.

3

Van plan naar uitvoering

3.1 Van dorpsplan naar projecten

Het maken van een dorpsplan brengt veel op gang in het dorp. Er zijn veel dorpsbewoners bij betrokken. Daarom is het belangrijk om te voorkomen dat het dorpsplan het zoveelste rapport wordt dat met grote welwillendheid wordt ontvangen en vervolgens een plek krijgt in de bekende onderste lade.

Een groot verschil met andere rapporten is in ieder geval dat een dorpsplan van de bewoners zelf is. Dat moet ook zo blijven en daarom hebben dorpsbewoners zelf een belangrijke taak in de uitvoering. Sommige zaken uit het dorpsplan kan men zelf uitvoeren, zonder hulp van buitenaf, voor andere zaken is de medewerking van de gemeente en andere instanties nodig.

De voorstellen uit een dorpsplan zijn te verdelen in drie categorieën:

- A Voorstellen die een dorpsraad (met hulp van de eigen inwoners) zelf kan uitvoeren, bijvoorbeeld een jaarlijkse ontmoeting van alle verenigingen in het dorp of de uitgave van een dorpsblad.
- B Voorstellen die de gemeente zal moeten uitvoeren, bijvoorbeeld de herinrichting van een gevaarlijke kruising.
- C Voorstellen die de gemeente kan uitvoeren met steun van de dorpsraad en de dorpsbewoners.

Uitwerking van voorstellen

Als dorpsraden dingen willen realiseren, zelfstandig of in samenwerking met de gemeente en andere partijen, dan is een dorpsplan alleen niet voldoende. Allereerst kan de dorpsraad het initiatief nemen om de voorstellen onder A aan te pakken. Als de voorstellen die onder B en C vallen nog geen prioriteit hebben bij de gemeente, is daar actie nodig. Het is bij deze punten onvoldoende om een dorpsplan aan te bieden en de daarin verwoorde ideeën en wensen telkens weer te benoemen in een overleg met de gemeente. Als je echt tot uitvoering wilt komen, is het beter om sommige zaken zelf uit te werken in de vorm van een project. Dat maakt ideeën beter bespreekbaar, omdat de inhoud en consequenties duidelijker worden. Bovendien wordt een projectbeschrijving anders ontvangen dan een onuitgewerkt voorstel, omdat een uitwerking duidt op een groter draagvlak en een gedegen aanpak.

Projectmatig werken

Met een projectmatige aanpak wordt een dorpsraad gedwongen om de betreffende ideeën zorgvuldig te formuleren en worden de verschillende aspecten tegen elkaar afgewogen. Het aanpakken van initiatieven die hierboven onder A worden genoemd, is niets nieuws voor dorpsraden. Veel dorpsraden hebben al bewezen dat ze goed in staat zijn om het dorp te mobiliseren. Dat ligt anders bij de punten onder B en C. Nog lang niet alle dorpsraden zijn gewend om projectmatig te werken. Toch wordt deze manier door steeds meer dorpsraden met succes toegepast.

Initiatief van onderaf

Ook veel gemeenten moeten wennen aan deze processen van onderaf. De gemeenten, provincies, het rijk en zelfs de Europese Commissie dringen echter steeds meer aan op het initiatief van onderaf. Voor sommige subsidieregelingen is het eigen initiatief zelfs een voorwaarde. Ondanks dit beleidsuitgangspunt wordt het dorpsgericht werken door gemeenten vaak versmald tot een communicatievraagstuk. Oplossingen worden dan gezocht in een betere manier van communiceren en het aanwijzen van een voorlichtingsfunctionaris.

Consequenties van samenwerking

Samenwerken met een dorpsraad die diverse zaken uit het dorpsplan projectmatig wil aanpakken, heeft consequenties voor de totale organisatie van de gemeente. Zowel de gemeente als de dorpsraad moeten zich afvragen hoever ze willen gaan in het projectmatig werken. Voor de gemeente spelen daarbij ook allerlei formele bestuurlijke aspecten een rol; er moet rekening worden gehouden met de taken en verantwoordelijkheden van de gemeenteraad en bestuurders, en met de ambtelijke structuur. Hoewel samenwerking met de gemeente heel belangrijk kan zijn in de projecten van de dorpsraad, wordt in dit hoofdstuk de nadruk gelegd op de vraag hoe je als dorpsraad de uitvoering van het dorpsplan kunt bevorderen door belangrijke zaken projectmatig aan te pakken. De consequenties voor gemeenten worden beschreven in een aparte uitgave van de VKKL: 'Communicatie Dorpsraad – Gemeente'.

3.2 Hoe kom je tot een project?

Inhoudelijk

Wanneer een dorpsraad van enkele ideeën en wensen uit het dorpsplan een project wil maken, dan wordt onderscheid gemaakt tussen de inhoudelijke kant en de organisatorische kant. De inhoud van een project wordt bepaald door het doel, hoe dat doel wordt bereikt en de financiering. Voor dit inhoudelijke deel wordt hierna een stappenplan aangereikt.

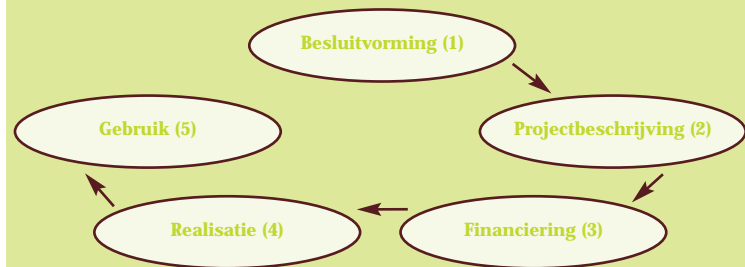
Organisatorisch

Bij het organisatorische deel gaat het om het creëren van draagvlak, het aanpassen van de dorpsraadorganisatie en het zoeken van samenwerkingspartners.

Meer of minder uitwerking

Hierna wordt de projectmatige aanpak helemaal uitgewerkt. Dat wil niet zeggen dat elk project dat de dorpsraad oppakt, ook zo ver moet worden uitgewerkt. Bij een eenvoudig idee hoort ook een eenvoudiger aanpak. Toch is het ook dan handig om het stappenplan (verkort) na te lopen. Elk project heeft een begin en een eind en wordt binnen een afzienbare periode gerealiseerd. Schematisch kunnen de volgende fasen worden onderscheiden.

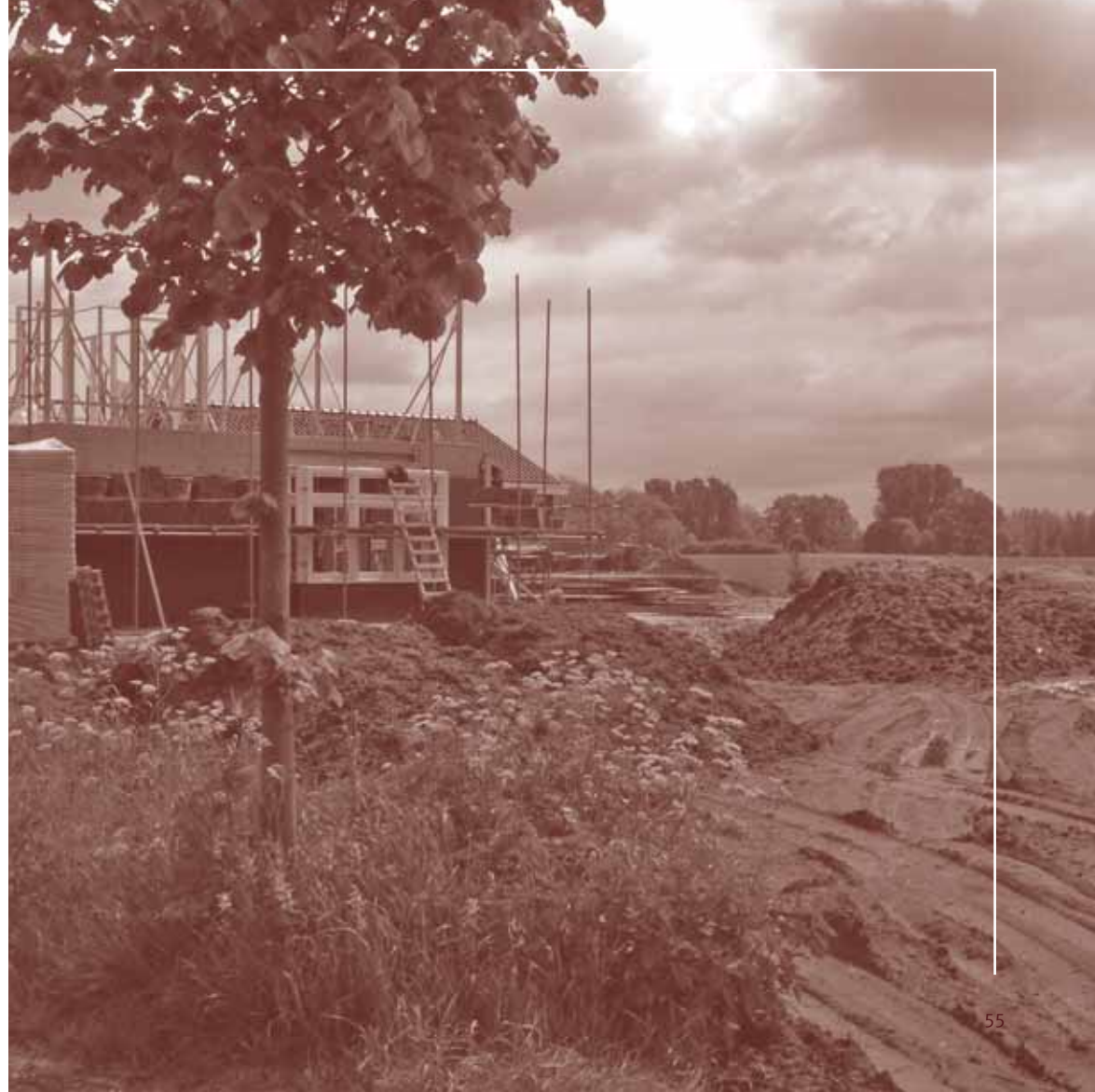
Figuur 1: Fasen van een project

Fase 1: Besluitvorming

Met de goedkeuring van het dorpsplan heeft de dorpsraad een algemeen besluit genomen om de opgenomen voorstellen uit te voeren. Toch is het raadzaam een apart besluit te nemen over het project waarmee wordt gestart. Allereerst is het belangrijk om keuzes te maken. Niet alles kan immers tegelijkertijd. In paragraaf 2.5 over stap 4 is al gesproken over het maken van keuzes. Daar kan bij worden aangesloten als er een besluit wordt genomen over het project dat men gaat uitvoeren.

In deze fase zal de dorpsraad ook moeten nagaan of dorpsbewoners bereid zijn om een projectgroep of werkgroep te formeren die samen met de gemeente en andere partijen bekijkt of de startsituatie nog hetzelfde is als tijdens de samenstelling van het dorpsplan. Daarna kan

de dorpsraad een officieel besluit nemen en de opdracht verstrekken aan de projectgroep. Het samenstellen van een projectgroep is doorslaggevend. Daarin dienen enthousiaste dorpsbewoners zitting te nemen. Een actieve projectgroep zegt iets over het draagvlak in het dorp en is een voorwaarde voor succes.

Fase 2: Projectbeschrijving

In deze fase wordt toegewerkt naar een projectvoorstel. Hierin wordt aangegeven waar het project echt om draait. Ook hier kan weer worden aangesloten bij wat in paragraaf 2.6 over stap 5 is geschreven over het uitwerken van actiepunten.

Een goede projectbeschrijving is belangrijk voor het verkrijgen van de medewerking van de gemeente en voor het werven van fondsen. Daarnaast wordt een voorbeeld gegeven van de inhoudsopgave van een (volledige) projectbeschrijving.

Voorbeeld inhoud projectbeschrijving

- Samenvatting
- Inleiding (waar komt het idee vandaan, hoe opgepakt)
- 1 Gegevens van de aanvrager (dorpsraad)
- 2 Projectbeschrijving:
 - 1.1 Aanleiding project
 - 1.2 Algemene doelstellingen
 - 1.3 Specifieke doelstellingen
 - 1.4 Het plan (wat moet er komen en hoe wordt het gerealiseerd?)
 - 1.5 (Beoogde) resultaat
 - 1.6 Risico
- 3 Activiteiten en projectkosten (welke investeringen zijn nodig en hoe ziet de exploitatie er uit?)
- 4 Financiering investeringen en exploitatie
- 5 Tijdsplanning
- 6 Organisatie en samenwerking (wie doet het werk, beheer en organisatie)
- Bijlagen:
 - Beschrijving dorp en omgeving
 - Locatie van het project
 - Eventuele tekeningen van het project
 - Specificatie projectkosten/exploitatie
 - Specificatie investeringskosten eventueel met offertes
 - Uitreksel Kvk
 - Cofinancieringverklaringen (later toevoegen)

Fase 3: Financiering

In het begin van dit hoofdstuk hebben we onderscheid gemaakt tussen 'eigen projecten' (A), 'gemeentelijke projecten' (B) en 'gezamenlijke projecten' (C). Enkele gemeenten in Limburg, waaronder Venray en Horst aan de Maas, stellen aan dorpsraden zogenaamde leefbaarheid-budgetten beschikbaar. De dorpsraden in deze gemeenten kunnen deze budgetten inzetten voor medefinanciering van de 'eigen projecten' (A). Over het algemeen beschikken dorpsraden echter over een beperkt budget.

De 'gemeentelijke projecten' (B) zal de gemeente zelf moeten financieren. Bij het zoeken naar financiering voor 'gezamenlijke projecten' (C) kan de dorpsraad een belangrijke rol spelen.

Investerings versus exploitatie

Voor het realiseren van projecten zijn subsidies, sponsorgelden of bijdragen uit fondsen noodzakelijk. Soms moeten er financieel draagkrachtige partners in een project worden gezocht, zoals bijvoorbeeld een woningvereniging. De projectbeschrijving dient daarom ook financieel onderbouwd te worden. Daarbij wordt altijd onderscheid gemaakt tussen de kosten voor de investeringen en die voor de exploitatie. Afhankelijk van het soort project is het meestal moeilijker om een gezonde exploitatie op te zetten dan om de financiering voor

investerings rond te krijgen. Gemeenten, provincies, sponsors en particuliere fondsen zijn doorgaans ruimhartig in het toekennen van eenmalige bijdragen in investeringskosten maar terughoudend met terugkerende bijdragen voor de exploitatie.

Financiën in projectbeschrijving

Voor de invulling van de financiële paragraaf van een projectbeschrijving kunnen de antwoorden op de hierna genoemde vragen dienen:

- Wat kost het project en hoeveel geld is er nodig? Via deskundigen in het dorp of via de gemeente kan een schatting worden gemaakt. Het kan ook nuttig zijn om voor onderdelen offertes op te vragen.
- Wie kunnen welke bijdrage leveren? Welke subsidieregelingen zijn er, wat kan er aan eigen middelen in worden gestopt en welke mogelijke financiers zitten er in de private hoek van sponsors en particuliere fondsbeheerders? De eigen middelen bestaan niet alleen uit een eventueel eigen vermogen van de dorpsraad maar ook uit de zelfwerkzaamheid die vrijwilligers uit het dorp kunnen leveren. Voor wat betreft de particuliere fondsbeheerders kent Nederland een scala van stichtingen die zich op zeer verschillende sectoren richten. Meestal wordt het totale project niet door één financier voor zijn rekening genomen. Voor subsidiegevers en particuliere fondsen is het vaak

belangrijk te weten dat ook andere partijen geld willen investeren. De gemeentelijke bijdrage is voor andere geldschieters vaak een soort keurmerk dat het om een solide project gaat. Informatie over subsidies en fondsen is verkrijgbaar bij het plaatselijk welzijnswerk of bij de bureaus fondswerving.

- Hoe worden de middelen beheerd? Een betrouwbare en financiële boekhouding is noodzakelijk voor de succesvolle ontwikkeling en afwikkeling van projecten. De boekhouding hoeft niet altijd door de dorpsraad worden gedaan. Bij grote projecten wordt vaak een aparte stichting in het leven geroepen. Voor grote subsidies en bijdragen is een accountantsverklaring nodig. Dat vereist een goede boekhouding en eindafrekening.
- Is er voldoende dekking? Dorpsraden kunnen weinig financiële risico's nemen. Voordat wordt gestart met het doen van concrete uitgaven dienen de toezeggingen van de financiers voldoende hard te zijn.

Fase 4: Realisatie

Voor de daadwerkelijke uitvoering van het project wordt een planning gemaakt waarin is opgenomen wat er moet gebeuren en wie wat wanneer doet. Ook de volgorde van de werkzaamheden wordt aangegeven, omdat diverse activiteiten op elkaar aan moeten sluiten. Tijdens de uitvoering wordt bijgehouden of alles volgens plan verloopt. Als voortschrijdende inzichten tot andere en betere oplossingen leiden, wordt de uitvoering zonodig bijgesteld. De uitvoerders koppelen regelmatig terug naar de projectgroep. Wanneer het project is uitgevoerd, is het voor alle betrokkenen belangrijk om hieraan een officieel tintje te geven; daarbij moet ook duidelijk worden gemaakt welke rol de dorpsraad heeft kunnen spelen.

Fase 5: Gebruik

In de projectbeschrijving wordt ook ingegaan op de exploitatie van het project. Er moet immers niet alleen worden gezorgd voor de realisatie van een idee, er moet ook worden nagedacht over wat er daarna komt. Wat zijn de kosten van gebruik en onderhoud? Hoe worden deze gefinancierd en door wie? Hoe zal het langdurige onderhoud zijn en hoe worden daarvoor reserveringen gemaakt? Wie doet het beheer en volgens welke regels hebben gebruikers zich waaraan te houden? Wie is eindverantwoordelijk? Bij sommige projecten – een

gemeenschapshuis, een jeugdsoos of een dorpswinkeltje bijvoorbeeld – kan het nodig zijn dat voor het beheer een aparte stichting in het leven wordt geroepen. De projectgroep kan dan als kartrekker optreden. In dat geval verandert de projectgroep vaak in het bestuur van de nieuwe stichting.

3.3 Interne organisatie

Voorzieningen in eigen beheer?

Met het maken van een dorpsplan kiest een dorpsraad voor een meer ontwikkelingsgerichte rol. Door wensen en ideeën te vertalen in projecten gebeurt dat ook nog eens op eigen initiatief, en in sommige gevallen door een grote eigen inspanning bij de uitvoering. Sommige dorpsraden gaan nog een stap verder: die nemen ook het beheer en de exploitatie op zich van wat er is gerealiseerd. Dit laatste is voor veel dorpsraden niet echt nieuw. Vaak zijn er al gemeenschapshuizen en speeltuinen op eigen initiatief opgezet en ook in eigen beheer genomen. De VKKL adviseert dorpsraden het beheer van voorzieningen te scheiden van de belangenbehartiging en de projectontwikkeling. Een dorpsraad die het beheer van voorzieningen ter hand neemt, kan daardoor geheel in beslag worden genomen en geen tijd en capaciteit meer vinden voor de kerntaken van een dorpsraad.

Projectgroep van niet-dorpsraadleden

Voor de projectmatige aanpak kunnen de leden van een dorpsraad uit hun midden een groep formeren. In veruit de meeste gevallen is het beter er een aparte projectgroep of werkgroep op te zetten. Hiervoor worden dan ook dorpsbewoners benaderd die geen lid zijn van de dorpsraad, maar wel geïnteresseerd zijn in het doel van het project. Deze projectgroep functioneert dan als een werkgroep onder het bestuur van de dorpsraad, die eindverantwoordelijk blijft. De projectgroep krijgt een opdracht die doorgaans bestaat uit de projectvoorbereiding (formuleringsfase), het zoeken naar financiën (financieringsfase) en de uitvoering.

3.4 Draagvlak

Voor de dorpsraad en haar projectgroep(en) is het belangrijk om voortdurend voeling te houden met de rest van het dorp. Het project moet aansluiten op wat belanghebbenden ervan vinden. Eventuele tegenstand kan op deze manier vaak worden voorkomen of geminimaliseerd. Vaak zijn dorpsraden en projectgroepen vooral bezig om de gemeente en andere financiers te overtuigen van het belang van hun project. Die politieke beïnvloeding is ook hard nodig, zeker wanneer een project nog niet op de gemeentelijke agenda's voorkomt.

Betrokkenheid achterban

Maar het is zeker zo belangrijk om de achterban in het dorp voortdurend te informeren en te betrekken bij de voortgang van het project. Bovendien is in het dorp een brede deskundigheid aanwezig. Veel mensen zijn bereid om deze deskundigheid voor het algemene belang in te zetten als hen daarom gevraagd wordt en als duidelijk is dat ze daarmee geen andere verplichtingen oproepen. Mensen willen zich voor een project inzetten op voorwaarde dat er niet teveel organisatorische rompslomp aan vastzit; men wil resultaatgericht kunnen werken. Dat vraagt om een duidelijke interne organisatie van de projectgroep, met heldere afspraken over de taken, verantwoordelijkheden en communicatie met de dorpsraad en de externe partners. Tevens dient de dorpsraad ervoor te zorgen dat de vrijwillige inzet van dorpsbewoners in een projectgroep er niet toe leidt dat achteraf een deel van de kosten bij deze mensen komt te liggen.

Dorpsbewoners bepalen het succes

Een dorpsraad en een projectgroep moeten ook altijd kunnen rekenen op de medewerking van gemeente, provincie en andere instanties. Daaraan is in dit hoofdstuk geen aandacht besteed, omdat het succes van dorpsplannen begint bij de dorpsbewoners zelf. De leefbaarheid van een dorp wordt in de eerste plaats gemaakt door de dorpsbewoners zelf, niet door de gemeente of andere instanties. Het succes van een dorpsplan wordt vooral bepaald door de mate waarin een dorpsraad erin slaagt projectgroepen te formeren die aan de slag gaan met de uitvoering van ideeën uit het dorpsplan.

Bijlage

Aandachtspunten voor samenwerking tussen dorpsraad en gemeente

In het handboek wordt nadruk gelegd op de aanpak door dorpsbewoners. Hoewel de dorpsraad de leidende partij is in het proces van dorpsplannen, is vanaf het begin de medewerking van de gemeente gewenst. Van de gemeente kan echter niet worden verwacht dat men vooraf instemt met de uitkomsten van een dorpsplan.

De inhoud van een dorpsplan is immers bij aanvang van het proces niet bekend. Bovendien zijn de gemeentebestuurders gehouden aan het lopende collegeprogramma, de besluitvorming door de gemeenteraad en langlopende afspraken in regionaal en provinciaal verband. De afspraken vooraf hebben meer het karakter van een intentieverklaring. De gemeente geeft daarmee aan open te staan voor nieuwe ideeën en te luisteren naar de meningen van bewoners.

Het is ook voor de gemeente van groot belang de uitkomsten van een dorpsplan serieus te nemen. Ook op het platteland worden gemeenten geconfronteerd met een groeiende kloof tussen burger en bestuur. Door de overheveling van taken en verantwoordelijkheden naar gemeenten, de uitdijende regelgeving en herindelingen zijn plattelandsgemeenten bureaucratistische systemen geworden waar lokale initiatiefgroepen verstrikt in kunnen raken.

Tegelijkertijd neemt bij gemeenten het besef toe dat voor lokaal sociaal beleid de burger centraal dient te staan. Juist in kleine kernen zijn de gunstige voorwaarden aanwezig om samen met de dorpsbewoners inhoud te geven aan leefbaarheid. De vele dorpsraden en andere initiatiefgroepen wijzen op een nog steeds sterke aanwezigheid van sociale cohesie in dorpen. Gemeenten zullen initiatieven van dorpsbewoners voor dorpsplannen met beide handen aangrijpen. Voor het vinden van nieuwe antwoorden op de vraagstukken van het voorzieningenniveau, nieuwe economische dragers en woon-zorgcombinaties is een intensieve samenwerking tussen dorpsbewoners, bestuurders, ambtenaren en functionarissen noodzakelijk. Nu de traditionele zuilenstructuur en de partijdemocratie verbrokkelen, is het belangrijk om de brede ontwikkelingen van onderaf te steunen. Schematisch ziet het proces van onderaf er als volgt uit:

Door voorafgaand aan het proces van dorpsplannen afspraken te maken tussen dorpsraad en gemeente kan die samenwerking niet op alle punten en in alle situaties worden gegarandeerd, maar krijgt ze wel een beter fundament.

Intentieverklaring Dorpsraad – Gemeente

- 1 De dorpsraad spreekt af dat alle inwoners de mogelijkheid wordt geboden een bijdrage te leveren aan het dorpsplan. Via gespreksgroepen en informatieavonden wordt gericht met dorpsbewoners over hun ideeën en wensen voor de toekomst van het dorp gesproken.
- 2 De gemeente zegt toe dat ze binnen 3 maanden een reactie op het dorpsplan bij de dorpsraad indient. Zodra het dorpsplan gereed is, geeft de gemeente de kaders aan waarbinnen welke wensen en ideeën kunnen worden uitgewerkt. Tevens wordt beargumenteerd aangegeven waarom bepaalde acties (nu nog) niet kunnen worden aangepakt.
- 3 Maak vooraf afspraken over een *structureel overleg over de grote projecten* uit het dorpsplan. Het huidige bestuurlijke overleg tussen dorpsraden en gemeenten laat vaak te wensen over. De agenda's van dit overleg zijn vaak niet goed voorbereid, het ontbreekt aan besluitvorming en er vindt geen controle plaats van de toezeggingen. Door wisselingen in de samenstelling van dorpsraden wordt in herhaling gevallen of worden afspraken vergeten. Vaak wordt het reguliere bestuurlijke overleg gedomineerd door afhandeling van kleine zaken. Voor de afhandeling van 'klein leed' wordt aanbevolen om een contactambtenaar (*coördinator dorpsraden*) te benoemen die bevoegd is binnen de gemeentelijke organisatie zaken te regelen. Door deze splitsing

van 'klein leed' en grote projecten kan bestuurlijk en ambtelijk doelmatiger worden gewerkt aan de ontwikkeling van projecten die uit het dorpsplan voortkomen.

- 4 Indien een dorpsraad niet beschikt over een leefbaarheidbudget, is het aan te bevelen dat de gemeente voor kleinschalige projecten een *klein budget* reserveert dat in de fase van projectontwikkeling flexibel kan worden ingezet. Zowel voor de gemeente als voor de dorpsraad is het belangrijk niet te lang te wachten met de uitvoering van deze kleine actiepunten.
- 5 Maak afspraken over een *ambtelijk overleg* waaraan de hoofden van de meest betrokken diensten deelnemen. Afhankelijk van de projecten die uit het dorpsplan voortkomen, worden hierbij betrokken de afdelingshoofden van ruimtelijke ordening, welzijn en de coördinator dorpsraden. Dit overleg heeft een belangrijke functie in de ontwikkeling van projecten. Ambtelijk kunnen belangrijke gegevens worden aangedragen voor de projectbeschrijvingen, beoordeling van de (financiële) haalbaarheid en tijdsplanning.
- 6 De gemeente stelt de dorpsraad een budget beschikbaar voor de zaalhuur, koffie, thee, het kopiëren en verzenden van nieuwsbrieven en het drukken van het eindrapport. Indien nodig wordt in dit budget ook rekening gehouden met de reiskosten van de vrijwillige medewerkers van de VKKL die de dorpsraad ten dienste staan. Het gaat hier meestal om een bedrag tussen 1200 en 1500 euro.

Geraadpleegde publicaties

- 'De Peel leeft', Communicatie dorpsraden – achterban, februari 2004, Prisma Brabant en Symbiose
- Handboek Dorp en Gemeente 'Samen werken aan de toekomst', januari 2003, VKK Friesland en VKK Groningen
- Handboek 'Een dorpsplan maken: Leefbaarheid in perspectief', juni 2004, VKK Achterhoek/Liemers
- DOP Oirlo: 'Een dorpsomgevingsprogramma voor Oirlo: visie en projecten in één', december 2004, Dorpsraad Oirlo
- DOP Kronenberg: 'Samen op weg naar 2015, een dorp werkt aan haar eigen toekomst', november 2004, Dorpsraad Kronenberg
- 'Handboek Dorpswaardering' (handboek bij het software-programma Dorpswaardering), september 2004, Landelijk Centrum Opbouwwerk
- 'Gemeenten en dorpsraden werken aan samenwerking', februari 2004, PON-Tilburg
- 'Toolkit leefbaarheid platteland', juni 2004, Spil Adviesgroep

Colofon

Vereniging Kleine Kernen Limburg

Bemmelstraat 2, 5961 HN Horst

telefoon: 077-3978503

fax: 077-3978505

e-mail: vkkl@synthese.nl

internet: www.vkkl.nl

Mei 2005

Uitgave:

Vereniging Kleine Kernen Limburg

Samenstelling:

Sjaak Sluiters, Vereniging Kleine Kernen Limburg

Eindredactie:

Veritaal

Fotografie:

Wim Jenneskens, archief Dorpsraad Kronenberg,

Ineke Oerlemans

Vormgeving:

Ineke Oerlemans

Druk:

Drukmotief BV